

הכשרת נחשונים

מאת: אליהו חוטר (איש התנועה המאוחדת)

הכשרת נחשונים מיזגה שתי הכשרות. הכשרת נוה ים והכשרת התנועה המאוחדת בת"א. הכשרת התנועה המאוחדת בת"א גם היא מיזוג של שתי קבוצות. השכבה הבוגרת של קן דרום, שנועדה מלכתחילה להיות הכשרה יבשתית, ומקבילתה בקן צפון שנועדה להיות הכשרה ימית. המיזוג של שתי הקבוצות להכשרה אחת נבע ממספר החברים הנמוך בכל אחת מהן ובעיקר בקבוצה של קן דרום שהייתה קטנה מזו של קן צפון – הימיה.

למיטב זכרוני רשימת החברים מקן דרום שהצטרפו להכשרה כללה את: קלמן מצגר, האחים יוחנן ואהרון, פפה, יהודה למפרט, חטר, צילה, נדמה לי שגם חיים צוק ואלימלך. אחד מחברינו שמחה טנצמן שהיה נער עובד גויס עם פרוץ פעולות האיבה, נהרג ביום 14/2/48 ליד בית נבאללה כשליווה את שיירת בן שמן, שיצאה מפתח תקווה.

בחדשים האחרונים לפני הגיוס התחיל המיזוג של שתי הקבוצות. וביום ה-14/4/48 עם סיום שנת הלימודים המקוצרת של תלמידי הגימנסיה התגייסנו לשרות לאומי במחנה הקלט בקרית מאיר על יד שרונה.

אחרי לילה ראשון בלי אימא ותהליך חיול מזורז במחנה הרוחש כקן נמלים. שאין לדעת אם רבים הבאים אליו מאלה היוצאים בשעריו אל הבלתי ידוע. וכבר אנו על גבי משאית העושה דרכה צפונה, המכונית מתנהלת בעצלתיים בכביש העמוס וקול השירה הפורץ מפיות יושביה הוא כרוח הנושבת במפרשי סירה. שרנו את געגועינו לבית שזה עתה עזבנו. שרנו את חרדתנו מפני הבאות. שרנו את תקוות העתיד שלנו.

במבואות כפר ויתקין פנתה המכונית מערבה ואחר כך צפונה כשהיא מתנהלת בדרך לא סלולה במרחב הצר שבין גלי הים וים החולות. משמאלנו ים כחול ורחב ידיים שגליו מצחקים בקרני השמש הנוטה לחיק הים. לימיננו רק חול וחול ודיונות שבראשן שיחים סחופי רוח העוצרים את גרגרי החול הנסחפים בה. באופק ההולך ומתקרר לעברנו ניצבה קבוצת צריפים טובעים בחול. לא חתימת דשא, לא עץ אחד לרפואה שאפשר להינפש בצילו. מכמורת! קרא אי מי בשם המקום. ולא טעה.

למכמורת הגענו כי כהכשרה ימית היינו אמורים להתגייס לפלי"ם, שבאותם ימים לחם במסגרת הגדוד הרביעי של הפלמ"ח בקרבות פריצת הדרך לירושלים. מכמורת היה ישוב נידח ללא כביש גישה תקוע בלב הדיונות על שפת הים כחמישה ק"מ צפונית לכפר ויתקין וכל כולו מספר צריפים ללא חתימת עץ ודשא. וים של חול מסביב. כמו בשיר: "ימין ושמאל רק חול וחול".

שעות על שעות דשדשנו בחולות הטובעניים בתרגילי קרב למיניהם החל בא"ש פרט עם הפזצט"א המפורסם, תרגילי הסוואה והתחפרות, אימוני נשק למיניהם, אמון הכיתה והמחלקה. ביום מגירים נחלי זיעה על גבעות החול, ובערב וויכוחים אין סופיים על עתידנו ותהיות רבות על ההווה.

מה לעזאזל עושים אנו על החולות האלה כשהאש מלחכת כל חלקה בארץ. הנגב נצור. ירושלים סגורה ומסוגרת. ואנו מתאמנים ומתאמנים. המדריכים מרגיעים אותנו בהבטחות כי

המלחמה לא תברח לנו, עוד נספיק לטעום את טעמה ובינתיים הכלל הוא "זיעה חוסכת דם" ויש להתאמן.

שבוע ימים אחרי שנחתנו במכמורת חל חג הפסח. לרבים מאתנו הייתה זאת הפעם הראשונה לחוות את הסדר שלא בחיק המשפחה. וכה שונה ומוזר היה סדר זה. מצב רוח לא חסר אבל האווירה ללא ההגדה והסדר המסורתי שהוחלפו בהגדה חדשה מבית מדרשם של הקיבוצים כשעל השולחן זה לצד זה מונחים הלחם והמצה וקערות ההגשה מלאות באטריות...

בשביעי של פסח היה לנו יום חופשי מאימונים. יצאנו לטיול בחולות ולפתע מצאנו את עצמנו על כביש חיפה ת"א הישן. עמדנו צופים בשיירות המשאיות של הצבא הבריטי המתפנה, מזדחלות לכוון חיפה. החיילים הבריטים צופים בנו בנשק דרוך ואנו צופים בהם במבט שיש בו מן השמחה השנאה וההתגרות גם יחד.

עודנו צופים במחזה חלפה בראשנו מחשבה של רוח שטות והחלטנו לנסוע הביתה. למזלנו התיחסו המפקדים לתעלול זה בסלחנות וחזרנו לשיגרת האימונים.

אחרי שלושה שבועות במכמורת העמיסו אותנו על משאיות והביאו אותנו למחנה שמן בחיפה. היה זה ימים מועטים לאחר שהערבים פינו את העיר וחיפה על שכונותיה הערביות עברה לידיים יהודיות.

עתה התנהל הקרב על עכו להסרת המצור מעל הגליל המערבי. בימים הראשונים לשהותנו במחנה עסקנו בשמירות ועבודות במחנה, ובנמל חיפה. מצב הרוח צנח. ההתלהבות מחיי השיתוף בהכשרה התפוגגה. חברים היו יוצאים העירה בניגוד לכל הכללים תוך פריצת כל המסגרות המקובלות בחיי הכשרה. יחד עם זאת גברה הרגשת התסכול על חלקנו במתרחש בארץ. פתח של נחמה נפתח לנו כאשר הוכנסנו לנמל חיפה במסווה של עובדי סולל בונה ולמעשה היינו על אניות צי הצללים הרי הן אניות המעפילים שנתפשו על ידי הצי הבריטי ונקשרו זו ליד זו לאורך שובר הגלים.

בין האוניות האלה היו מספר אניות מלחמה שהוצאו מהשרות ונרכשו ע"י מוסד העלייה הבלתי ליגלית. כדי להתאימן למטרתן החדשה בוצעו בהן שינויים ובכל האולמות שבבטן האנייה נבנו דרגשים צפופים שהמרווח ביניהם לא אפשר לאדם מבוגר לשבת בהם, אלא רק לשכב. כך עמדו האוניות במשך שנים קשורות לרציף והעלו אבק וחלודה.

צוותי מכונאים מסגרים רתכים חשמלאים וכו' הועלו לאניות אלה ועסקו בשיפוץ כל המערכות. ואילו אנו היינו פועלים שחורים כלומר לא מקצועיים, והוטל עלינו לפרק את כל דרגשי העץ שנבנו באנייה ותפקידם תם כאשר הורדו ממנה המעפילים.

העבודה הייתה צריכה להיעשות במהירות כי מועד פינוי הבריטים מהארץ היה ה-15 למאי ובו אמורים היו אחרוני החיילים לצאת מהארץ, ויתרה מכך הייתה צפויה ההכרזה על הקמת המדינה.

צוידנו בלומים הרי הם מוטות ברזל המיועדים לשמש ככלים לפירוק. מצוידים באלה ובלהט נעורינו הסתערנו על דרגשי העץ המאובקים חובטים בהם על ימין ועל שמאל וגוררים את הקרשים שחילצנו מהמבנה ההיסטורי שעל גביו הוסעו המעפילים, לאניות הסמוכות שהיו קשורות לצידי האניות שלנו כשדופן של האחת נושקת לרעותה. כל חבטה שהנחתנו על מתקני העץ העלתה ענן אבק סמיך ומחניק והאולמות חשוכים וללא מאווררים. החום והמחנק היו ללא נשוא וגופותינו שטופים פלגי זעה מעורבת באבק כבד. עולים היינו מפעם לפעם לסיפון להתאוורר ולנוח קמעה.

מים לרחצה לא היו לנו פרט למי המעגן ששכבת שמן מכסה אותם. כך שרק השחיינים האמיצים העזו לקפוץ לעברו השני של המזח ולהשתכשך במי הים הפתוח. ואילו עכברי היבשה שבינינו היו מנועים מכך. התוצאה הייתה שעל גופינו ובגדינו הצטברו שכבות זעה ואבק.

כך קיבלנו את הכרזת המדינה כשאנו עדיין עושים במלאכת הקודש של בניית הצי העברי. אוניות המעפילים שנודעו בשמן הגנה, ווג'יוד ומדינת היהודים. באין לנו רדיו (באותם הימים לא חלמו עדיין על טרנזיסטור) אנו מתעדכנים בכל המתרחש בארץ בפיגור של יום לפחות. כי מה שמספקים לנו זה עיתון לא משומש אומנם, אך התאריך הטבוע בו הוא מזכרת ליום שחלף.

כך נודע לנו על נפילת גוש עציון ונהריים, על פריצת חומות העיר העתיקה, הקרב על הדגניות וכו' ואילו אנו תקועים על אניות מרופשות במעגן הנמל ששכבה שמנונית צפה על פני מימיו ואפילו לרחצה אינם מתאימים. בעוד שברחבי הארץ האדמה בוערת וקרבות נואשים מתחוללים בה. ובעיניים כלות אנו רואים איך ההיסטוריה הופכת דף ועוד אחד והמלחמה חומקת לנו מבין האצבעות.

הרגשה של תסכול נוראי מצד אחד, ומצד שני הידיעה שאין אנו אלא חיילים הממלאים פקודה, והתקווה, שהפיצוי המיוחל על חוסר המעש הקרבי הכפוי עלינו, אולי יבוא כאשר נזכה להקים ישוב באי שם.

לנחמה פורתא ולהרגשה שגם אנו עושים משהו לביצור כוחה של המדינה הנאבקת על חייה זכינו בבוקרו של ה- 18 לחודש מאי כאשר האנייה הראשונה מבין האניות המשופצות וממוחזרות יצאה מנמל חיפה לכוון ת"א. הייתה זו מדינת היהודים. לשעבר שוברת קרח שהוסבה לאניית מעפילים, ועתה הושבה עטרתה ליושנה. המעקה שהקיף את הסיפון הקדמי שלה היה מערך קמעה מן החוץ פנימה. יודעי דבר מספרים שזאת המזכרת שנותרה מן המאבק בינה לבין המשחתת הבריטית שנגחה את האוניה בניסיון לעצרה כדי להשתלט עליה. מדינת היהודים אמנם נותרה עם מעקה מעוקם משהו אבל המשחתת נטשה את הקרב ונזקקה לשיפוץ.

איטית עד כדי גיחוך הפליגה מדינת היהודים ששמה הוסב לאילת כשהיא נוטה על צידה האחד כי מכלי המים והדלק שלה לא היו מאוזנים, והפליגה לאיטה דרומה.

מאוחר יותר סופר שבהגיעה לת"א ציידו אותה בנשק הראוי לה והיא אף נטלה חלק בהגנת ת"א כאשר המטוסים המצריים התקיפוה. האגדות מספרות שגם היה לה חלק

בהפלת מטוס מצרי בהתקפה זו. והייתה זאת לנו מעין נחמת עניים. לאחר שסיימנו את תפקידנו באניות הוחזרנו למחנה שמן ומשם למחנה גבעת אולגה. אחת ממשטרות טייגר שהקימו הבריטים ברחבי הארץ שבין יתר תפקידיהן היה עליהן להילחם בעלייה הבלתי לגלית. והנה כעת אנו מאיישים אותה וצופים ממרומיה למרחבי הים לזיהוי תנועות כלי שיט.

אבל תפקידנו העיקרי היה המשך האימונים. ימים ולילות חרשנו את הדיונות הסוגרות על המשטרה. היישוב הקרוב ביותר אליה היה חדרה ממזרח ואילו מדרום ומצפון לא היה יישוב בטווח ראייה. אלא קילומטרים רבים של דיונות חול צבעוני וטובעני. ובהפסקות בין האימונים, בחיק הגבעות, היה מתלהט הוויכוח, האם עלינו להמשיך ולהיות חייילים ממושמעים ולהמשיך באימונים, או שמא לערוק מחיל הים לאחת מיחידות הפלמ"ח, ששם היינו מתקבלים בזרועות פתוחות, וכך היינו נותנים פורקן לרגש התסכול.

רוב החברים נשאו, אך היו גם כאלה שערקו. כעבור זמן לא רב הוחזרו אלינו כלאחר כבוד בשל התנהגות שאינה ראויה לשבח, בלשון המעטה. במהלך שהייתנו בגבעת אולגה החלו להצטרף אלינו חברי הכשרת נוה ים.

כך מצאה אותנו הפסקת האש כשאנו עדיין מכתתים רגלינו באמונים שאין להם סוף על בינות לדיונות הזהובות. ובשעות הפנאי פרחו האהבות. ואין יפה לאלה מחוץ כמו זה של גבעת אולגה המציע לכל מבקריו מגוון נופים. קודם כל המצוק עליו בנויה המשטרה. מצוק של גבעת כורכר שלצד השבילים העוטרים אותו כרשת חבויות מערות, וכוכי מסתור רבים הצופים לפני הים. וכל הבא אל קרבן כאילו מתנתק מהיקום ומלואו וכל עולמו מסתכם בים הכחול הפרוש לפניו ובהמית גליו המתנפצים אל סלע הכורכר ומציפים אותם לרגע בקצפם הלבן. לא פחות מרהיב הוא החוף הסלעי הנושק לים. חוף מגובב סלעים וצוקים שהמים חפרו בהם מחילות נסתרות ובהתנפץ עליהם גלי הים הם פורצים מארובות הסלעים בקילוחי קצף ומים כמו גייזרים. ולבסוף החוף הלבן ומפרכו הקסום. בקיצור מקום אידיאלי לנופש התבודדות וערגה.

במהלך ההפוגה הראשונה התרחש המאורע השנוי במחלוקת של אוניית אלטלנה. אנייה שארגן האצ"ל ועל סיפונה עולים ונשק. והגל העכור של היריבות הנושנה בין האצל לבין ההגנה פרץ מחדש. הממשלה עמדה בכל תוקף שהנשק יימסר לידיה ואילו האצ"ל דרש לפחות חלק מהנשק ליחידותיו העומדות בחזית העיר ירושלים.

למערבולת עכורה זו גייסו גם אותנו כאשר הוטל המצור על חוף כפר ויתקין ואחר כך על חוף ת"א. רק לאחר שהופגזה האנייה במה שכונה לימים התותח הקדוש, נשברה התנגדות האצ"ל, שבהחלטת מנהיגו מנחם בגין לא השיב באש וכך נמנעה מלחמת אחים ממשית.

סומק בושה מכסה פני כשאני נזכר במעללינו מאותם ימים. בשעות המנוחה שלנו מן המצור על החוף שיכנו אותנו בבתים נטושים ביפו הכבושה שהייתה עדיין שטח צבאי. וכיאה לחיילי צה"ל שיכנו אותנו באחת משכונות היוקרה של העיר. והבתים בתי פאר מלאים וגדושים אוצרות של תמונות וארונות מלאים כלי בדולח זכוכית וחרסינה שנראו לנו כאילו הובאו מארץ אגדות נעלמה. את אשר עוללנו לכל היופי הזה, לכל הפאר, אני בוש מלספר אפילו לעצמי.

ואז התחדשו קרבות עשרת הימים שבין הפוגה הראשונה לבין ההפוגה השנייה. למרות הצלחות רבות שלנו בתקופה זו בה נכבשו אזורים רבים בארץ והוסר המצור מעל ירושלים. לא חסרו בה גם כישלונות. באלה פחות נעים להיזכר אך באחד מכישלונות אלה היינו שותפים גם אנו, אם כי לא בנו הייתה האשמה.

לקראת סוף עשרת ימי הקרבות שבין ההפוגה הראשונה לבין ההפוגה השנייה הוחלט שיש לפרוץ את המצור על הנגב שהיה מנותק מיתר חלקי הארץ. ברור לכל היה שאם כך תסתיים המלחמה מצב הנגב יהיה תלוי על בלימה. לכן ריכזו כוח צבאי מאולתר והוטל עליו לכבוש שלושה כפרים ערביים כדי ליצור מסדרון שיחצה את כיס פלוג'ה לשניים ויותר בידינו רצף טריטוריאלי עם הנגב.

לשם כך הוקצו מחיל הים מחלקת הנחיתה מסידנא עלי, מחלקת הנחיתה מגבעת אולגה (כלומר המחלקה שלנו), ומחלקת הנחיתה מנמל יפו. כך באחד הימים של חודש יולי כשהשמש החלה נוטה לפאת ים הופיע במחנה אוטובוס שאספנו אל חיקו, ויצאנו לדרך כשהבנות נותרו במחנה מנפנפות ידיהן לשלום עד שנעלמה מכוניתנו בעיקול הדרך. תחנתנו הראשונה הייתה העיר ת"א השרויה באפלה. בבית ספר ביאליק שבדרום העיר הצטיידנו בנשק חדש הישר מן הארגזים. קבלנו רובים צ'כיים ומקלעי מ"ג 34 מרוחים בשכבת גריז נדיבה.

מת"א פנינו דרומה, הותרנו מאחורינו את ראשון לציון ורחובות, ועדיין אנו מדרימים ומשאירים מאחורינו גם את גדרה וצומת מסמייה וקצת דרומה לצומת קסטינה היא צומת כפר אחים סטינו מדרך המלך ונבלענו בצלו של פרדס בואכה כפר ורבורג. רחוקים מעט מקו החזית. היינו למעשה כמעט בקצה הדרומי של המדינה. ידענו שאנו עומדים בפני טבילת האש הראשונה ובליבותינו מתרוצצות צפיות והרגשות שונות. לצד חרדה ודריכות המובנות מאליהן שאותן הסתיר כל אחד במעמקי לבבו, פיעמה הרגשת רווחה על שניתנה לנו סוף סוף האפשרות לתרום את חלקנו במלחמה הגורלית שאלפיים שנה ציפינו לה.

החיים בצל העצים עם כל אי הנוחות שבהם היו רוויים צחוק ועליצות. הימים חלפו באימונים ומנוחה. בהם אף כתבנו עם בדל עפרון ושריד של דף מכתב קולקטיבי לבנות ההכשרה בגבעת אולגה (יש לי את המכתב המקורי אם יוחלט חיוב אפשר יהיה לצרפו) הימים עברו באימונים לקראת המבצע. והפעם תרגלנו על אדמה מוצקה ולא על דיונות. באחד הערבים זכינו לארח את להקת החישתרון עם יפה ירקוני ולמדנו שיר חדש שהפך עד מהרה ללהיט. "האמיני יום יבוא" שם השיר.

סוף סוף הגיע רגע המבחן. אמורים היינו לתקוף את הכפר בית עפא השוכן מזרחית לקיבוץ נגבה. כוחות אחרים אמורים היו לתקוף את הכפרים חטה וכרתייה. לפני שעת השין עלינו לאוטובוס שהסיענו לכוון נגבה. בזמן הנסיעה להרמת המורל שרנו, נכון יותר צרחנו במלא הגרון, וכמובן שהשיר החדש "האמיני יום יבוא" היה כלול ברפרטואר.

במרחק של ק"מ אחד לפני נגבה ירדנו מהאוטובוס ופנינו לדרך עפר הפונה למשלט איבדיס בדרכנו אל היעד. היה זה בליל י"א תמוז, לילה קיצי שטוף אור ירח ורוח קלה המפיגה חומו של יום. צעדנו בדרך עפר בין שדות בור ושדות תירס ודורה. בבת אחת נקרע

השקט הפסטורלי והיה למהפכת אלוהים. רעש היריות ונפץ הפגזים קרעו את הלילה לגזרים, (על מהלך הקרב יש מספר גרסאות כמספר המספרים).

ההסתערות נגמרה ואנו בתוך הכפר נערכים להגנה היקפית בין הבתים. אולם ניצחוננו לא היה שלם. בקצה הכפר נשארה יחידה מצרית שנאחזה בבתים בעקשנות ולא נסוגה. כדי להכריע את הקרב היינו אמורים לקבל תגבורת וסיוע של שועלי שמשון. אבל הם נתקלו במארב ולא הגיעו. פלוגת גבעתי שאמורה הייתה לתקוף מצידו השני של הכפר לא הצליחה לחדור אליו, ולקראת שחר קבלנו פקודת נסיגה. וכך כשאנו נושאים מספר פצועים הגענו עם אור ראשון לשטח הנתון בידי כוחותינו. אז הסתבר לנו שכעשרים לוחמים לא הצטרפו לנסיגה וגורלם לא ידוע. אחד מהם היה חבר הכשרה צליק. כעבור יומיים חזרנו לגבעת אולגה. לשגרת האימונים.

בערבים הפנויים היינו מתכנסים באחד הצריפים או תחת כיפת השמיים ומנהלים וויכוחים ערים על גורל ההכשרה. למול הטענה הקנטרנית של הדורשים לפרוש מחיל הים ולהצטרף לכוחות הלוחמים בפועל. טענו האחרים בלהט כי המלחמה הנה עומדת להיגמר ורק אז יגיע הרגע לממש את יעודנו. אנו אמורים להקים יישוב דייגים וזה חשוב לא פחות מנטילת חלק במלחמה העומדת להסתיים.

וביום בהיר אחד נדמה לי שבסוף חודש אוגוסט שוב אנו בתנועה. ומגמת פנינו חוף לידו שבטבריה. במחנה רחשו חיינו סביב סדרת אימוני "קומנדו" שמטרתם הייתה להכשירנו לפלישה לחוף טבחה בצפון הכנרת. האימון התרכז בעיקר סביב שני נושאים קרב מגע וחתירה שקטה בסירות משוטים. שכן את רוב הדרך היינו אמורים לגמוע בסירות סער ממונעות. אולם כדי להשיג את אפקט ההפתעה בהתקרבתנו לחוף אמורים היינו לדומם את המנועים ולהגיע לחוף בחתירה שקטה. הסתבר שאימון זה מצריך מיומנות רבה. שמונה משוטים שיפעלו בשקט ובקצב אחיד.

ואנו בצפייה נרגשת לקראת היום המיוחל. בו יבוא הפיצוי על כל התקופה חסרת המעש והמתסכלת בה לא לקחנו חלק במלחמה. אך המתח והאינטנסיביות של אמונים אלה פחתו כאשר בוטלה תוכנית הפלישה.

החליט מי שהחליט שיש לנצל אותנו כהכשרה מגויסת. אי לכך חלק מאתנו עבר לגור בקיבוץ עין גב ושובץ בעבודות המשק ובשמירה. מעת לעת היו החברים מתחלפים בשמירה על המשק ושמירה בהר סוסיתא המתנשא מעל הקיבוץ. הקשר עם ההר היה קשר אלחוטי או קווי בלבד. אולם פיזית נעשה הקשר רק באפילת הלילה שבו היו עולים להר ויורדים ממנו. שכן בקטעים רבים השביל המתפתל על צלע ההר היה חשוף לעמדות הסוריות. לימים נוספה לנו משימה של תגבורת קיבוץ דרדרה השוכן ממזרח לימת החולה. והחולה דאז היא בשיא פריחתה, אגם רדוד אמנם, אך רחב ידיים.

אמצעי הקשר היחידי בין דרדרה לבין הארץ היה באמצעות סירת מנוע ששייטה בין המזח הרעוע של דרדרה לבין מזח סירות הדייגים בחוף יסוד המעלה. הנקודה כולה גודלה ככף יד. מעין קוץ תקוע בישבן הסורים שלא הצליחו לעקור את הישוב ולכבוש אותו למרות שבהתקפה עליו עלו כל המבנים באש, ופרט לסככת המוסך לא נותר בו מבנה אחד לרפואה להוציא את מגדל המים הבנוי אבני בזלת והתצפית שבראשו גם היא מצופה בזלת.

בזכות אבן הבזלת נשאר המגדל על עומדו כמתגרה ולועג להרים החולשים וליושביהם שלא יכלו לבלעו, ולקני התותחים שלא הפילו אבן אחת מאבניו הצרובות למרות הפגיעות הישירות שפגעו בו.

פיסת הקרקע המוחזקת על ידינו הנושקת לים החולה ממערב ולוחכת רגלי ההרים ממזרח נשארה תקועה כקוץ בעיני הסורים. לאחר שהתקפתם נכשלה, לא העזו לנסות בשנית. שטח הפקר צר הפריד בין עמדות ההגנה שלנו לבין אלה שלהם. המרחק שחצו בינינו לא עלה על עשרות מטרים ספורים כך שיכולנו לשמוע אותם והם יכלו לשמוע אותנו ולא כל שכן שיכולנו לצפות אלה באלה. נראה שתצפיות אלה הסבו להם נחת רוח לא מועטה בשעות היום כאשר מולם איישו את עמדותינו הנערות לבושות במכנסיים קצרים שחשפו שוקיים שזופות לראווה ובחולצות קצרות שרוול או חסרות שרוול לחלוטין שהבליטו את מחמדיהן.

ימינו עברו לא רק בעבודה ובדריכות. מפעם לפעם היינו יוצאים לטיול על פני האגם ושיא מאווינו היה לפלס דרך בסבך שושנות המים ולחדור לאפיק הירדן. להשיט סירה עם שני משוטים בסבך שושנות המים עבודה לא קלה היא. אך המאמץ הכרוך בכך היה כדאי. כאשר סוף הצלחנו לחצות את הסבך ולהיכנס לאפיק הירדן לא היה גבול להתפעמות ולשמחה. ארץ לא נודעת נחשפה לפנינו. רוחב האפיק הספיק בקושי לפרישת מלוא רוחב המשוטים. ושתי גדות האפיק היו רובד על גבי רובד של עלים וענפים של סוף שיבש. משטח הנראה מוצק אך למעשה הוא טובעני ולא ניתן היה לצעוד עליו. ושתי הגדות מצמיחות סוף רם קומה הכורע תחת כובד עליו והירק הרב, ומרכין ראש לעבר הגדה שמולו, כך שפני השמיים הוסתרו כמעט כליל ולא נותר מהם אלא פס כחול וצר מבהיק בתכלתו העזה. ופרט לרשרוש הסוף ברוח ושריקות בעלי הכנף אין קול.

יותר משהייתה זו דממת אלוהים, הייתה זו סימפוזיה אלוהית. שחברו בה משב הרוח רשרוש הסבך וזמרת הציפורים. ואנו כאילו בליבו של גן זואולוגי לצפורים בני כל גודל וגוון. העין לא שבעה מראות והאוזן משמוע, והלב מתמוגג והולך ליפעת טבע זו אשר חלפה והלכה עם יבוש החולה, וחבל על דאבדין.

השיבה הביתה בשעות אחר הצהריים הייתה קשה פי כמה. שכן האגם שעשינו בו דרכנו אל אפיק הירדן רוגע היה ללא גל, ואילו זה שקיבל פנינו בשובנו שינה פניו והרוח הקלה שהחלה נושבת על פניו עוררה בו גלים. דומה היה כאילו הזעיף האגם פניו אלינו על שביכרנו את מראות האפיק על פניו.

כך היינו נעים במשמרות בין מחנה לידו, עין גב ודרדרה ולבסוף גם קבוצת אלומות. החודשים האלה בהם התפצלה ההכשרה בשניים או שלושה מקומות תרמו את חלקם לערעור המרקם החברתי שהיה ממילא לא חזק דיו, והעמיד בסימן שאלה את המשך קיומם ההכשרה.

מצד שני היו רגעי חסד בפגישה מחודשת בין חברים שלא נפגשו שבועות אחדים. המלחמה הסתיימה והחיים החלו חוזרים למסלולם. לאחר שמשך שבועות ארוכים היינו חצויים בין הלידו, עין גב ודרדרה התרכזה ההכשרה בקבוצת אלומות. צעד זה התאפשר

במסגרת הקמת הגדוד הראשון של הנח"ל, עדיין במסגרת הגדנ"ע תחת פיקודו של אלחנן ישי חבר אלומות.

ההוויה הצבאית בתקופת השתייכותנו לגדוד הייתה מאתנו והלאה. לא נדרשנו לקיים מסדרי בוקר גילוח וצחצוח כנהוג בצבא. את מפקד המחלקה בחרנו באסיפת חברים. היה זה אלי אביבי, סוף סוף הגענו לראשית הגשמת חלום. התמקמנו בעבודות המשק השונות תוך ויכוח מתמיד עם סדרן העבודה שגילה להיטות רבה לשבץ את חברינו בענפי השירותים למיניהם ובכל עבודה זמנית מזדמנת. ואילו אנו דרשנו שיבוץ בענפי המשק שכן אין אנו מחנה פועלים אלא הכשרה. ותפקיד המשק המארח אותנו להכשיר אותנו לקראת היותנו גוף התיישבותי עצמאי. כמובן שלא השגנו את מלא דרישותינו והגענו לפשרה.

בתקופת שהותנו באלומות התגבשה קבוצת חברים שעבדו בדיג על אוניה איטלקית שעגנה בנמל חיפה. מאחר שלאומות לא באנו כולנו ביום אחד השתקעו הבאים לאלומות בחדרים שבשני צריפים שיועדו לנו. ומשאוכלסו הצריפים עד תום שיכנו אותנו באוהלים שנמתחו על גבי משטח בטון מוגבה.

באחד החדרים הראשונים שזכינו בהם תלה מישהו מדייריו הקודמים פלקטים שלא הוסרו, וכתוב בהם: "נדע נא עליזים וזקופי ראש לנשום אוויר פסגות". ולידו: "עוד יום יגיע שמש ברקיע" שורה קטועה מאחד השירים של אותם הימים. מאחר שעד מהרה הבחינו דיירי החדר שכל חבר חדש המגיע לחדר בפעם הראשונה, בהיכנסו מזדקרות שתי הסיסמאות לפניו ומבלי משים הוא מתחיל לדקלם בפתוס: "נדע נא עליזים וזקופי ראש לנשום אוויר פסגות", ומיד אחרי כן מזמר את השיר: "עוד יום יגיע שמש ברקיע..." משנוכחו דיירי החדר כי אותו דבר קורה לכל הנקלע לחדר בפעם הראשונה הפך הדבר למעין בוחן לחברים החדשים המגיעים לאלומות ממקומות פזוריהם. לפיכך כל חבר חדש הופנה קודם כול לחדר המיועד וכולם דרוכים לראות ולשמוע היעמוד במבחן אם לא. לרוב לא היו מתאכזבים ומשגמר לדקלם ולשיר היו כולם פורצים בצחוק והחבר הנבוך אינו מבין על מה ולמה.

הקשר המוחשי היחיד שהיה לנו עם הצבא הסתכם במשכורת החודשית ותלושי הסיגריות שקיבלנו. אך במהלך תקופת השתייכותנו לנח"ל נטלנו חלק בשני מבצעים של הגדוד. מבצע סלילת קטע דרך מעין בוקק למצדה, ומבצע ההתבצרות באילת.

בראשית האביב בין פורים לפסח נאסף כל הגדוד למחנה בחופו של ים המלח. המשימה סלילת קטע דרך באורך כחמישה ק"מ מערוצו של עין בוקק צפונה לכוון מצדה. כמובן שלא בסלילה ממש היה מדובר אלא בהכשרת נתיב מעבר לרכב צבאי כגון ג'יפ ונושאי תחמושת, קומנדקר, בלעז. למטרה זו הוקדש טרקטור קטן וכחמש מאות זוגות ידיים מצוידות במכושים טוריות וכל שאר כלי עבודה שיכלו להועיל להשגת המטרה.

מכיוון שבימים ההם ים המלח היה עדיין במלא הדרו, ימים של טרם ניצולו המואץ לצורך מפעל האשלג, לחכו מימיו את רגלי ההרים, לכן נקבע התוואי במעלה המדרון. וכל שהיה עלינו לעשות הסתכם בסיקול התוואי מסלעים ואבנים כדי מעבר רכב. הגדוד היה מורכב ממספר הכשרות בחלקן נוער שעלה ארצה אחרי המלחמה ומהכשרות נוער שגדל בארץ.

בין ההכשרות השונות התחוללה תחרות סמויה מי יגדיל לעשות במלאכה. כך שבלהט נעורינו הסתערנו על המדרון החשוף והחלנו לפנות אותו מאבנים. אך האתגר האמיתי היה פינוי סלעים כאלה השתולים היטב באדמה. אלה הצריכו תושייה ומאמצים ניכרים. במכושים וטוריות חפרנו סביבם לחשוף את בסיסם ובעזרת מנופים פרימיטיביים שאינם אלא מוטות ברזל שעונים על אבנים, ומאמץ מרוכז של ידיים רבות הצלחנו להעלות את הסלע לפני הקרקע ולגלגלו לתהום. ואז היינו עומדים משתאים על הסלע הכבד שמתחיל את דרכו בהיסוס כאילו חוכך בדעתו אם ראוי לו להתגלגל מטה. אולם עוד דחיפה נוספת לא השאירה בידי את הברירה. לאטו היה מתחיל את דרכו במורד נעצר באבנים שעמדו בדרכו ומכניעם בכובד משקלו. אט אט היה צובר תנופה והילוכו המהוסס נעשה מהיר יותר. וככול שהואץ דרדורו היה גורר אחריו שובל של אבנים מתגלגלות וענן אבק. ואם איתרע מזלו ונתקל בסלע גדול יותר שעמד בדרכו הרי שמכוח ההתנגשות היה מנתר באוויר כאילו היה זה כדור משחק ונחת על המדרון בכוחות מחודשים ולעיתים גם היה מתנפץ וכל חלקיו ממשיכים בדרדורם המטורף כלפי מטה ולבסוף טובעים במי הים או נחים לרגלי המדרון. רק כאשר נדם רעם מפולת האבן והתפזר האבק היינו מתפנים לסלע הבא.

בתום מכסת הימים שהוקצבו למבצע פתחנו במסע לעבר המצדה. ערב יום העלייה להר התכנס הגדוד לרגליו. על רקע ההר המתנשא אל שמי הלילה כשבגבנו רובץ ים המלח מסתורי ואפל נערכו מסדר הסיום וחגיגת הסיום. למחרת העפלנו אל המצדה מצדה המזרחי וירדנו ממנה דרך סוללת הדייק בצדה המערבי. את המסע סיימו בראש זוהר שם המתינו לנו המשאיות.

כעבור חודשים מספר בעיצומו של הקיץ נקראנו למבצע נוסף "מבצע אילת". מטרת המבצע לבצר את אילת. ושוב נאספו כל הכשרות הגדוד ובשיירה ארוכה ירדנו דרומה. הדרך לאילת נמשכה כשלושה ימים. עד באר שבע נסענו על כביש מנדטורי צר אבל כביש. דרומה מבאר שבע נסענו על דרך עפר שחצתה את מרחבי הלס ואנו מותירים אחרינו ענן אבק מתמר. עברנו את בית אשל נבטים וערוער היא ערערה שבאר המים שלה הייתה ממש בצד הדרך והבדואים צובאים עליה. אחרי כורנוב היא ממשית פנינו ימינה למישור רותם וממנו לדרך העולה למעלה עקרבים.

דרך העפר היורדת ומתפתלת מראש המעלה צרה מאוד רק רכב קטן יכול היה לעבור בה לאטו. לגבי המשאיות הייתה זו משימה קשה ומסוכנת יותר. אי לכך ירדנו את המעלה בהליכה בעוד המכוניות מתמרנות בכל סיבוב קדימה ואחורה כאשר כל פעם שהנהג צריך להסיע את מכוניתו לאחור כדי לחזור ולקחת את הסיבוב היו מניחים גושי אבן גדולים לפני הגלגלים להבטיח שלא תדרדר המכונית.

עד כאן התנהלנו על מישורי לס ושטחים סלעיים. מרגע שירדנו את המעלה נכנסנו למשטחי החמדות והחול שהתחלפו זה בזה. לאורך הדרך באזורי החול הטובעני היו פרושות רשתות ברזל למניעת התחפרות הרכבים, ובהעדן נאלצנו לא אחת לרדת ובכוח שרירינו סייענו לנהג לחלץ את רכבו ממלכודת החול הטובעני. מסתבר שכאשר עשרים שלושים איש הפרושים בשרשרת מסביב למשאית וכל אחד תורם מעט מכוחו הרי שבאפשרותם לחלץ את הרכב השוקע בחול.

החום המתיש היובש וההתנהלות האיטית לאורך הערבה לא היו תענוג. אבל צעירים היינו. השהות בחברותא המלווה בשירה וצחוקים השכיחו מעט את טלטולי הדרך. אבל הישיבה הממושכת על המשטח הנוקשה של המשאית לא הטיב עם הישבנים שלנו, ומפעם לפעם היה מי מאתנו מוותר על מקומו המכובד במשאית לטובת ישיבה ליד הנהג. אומנם הייתה זו גלות שכן כל החבורה ישבה מעבר לתא הנהג והיושב לידו היה מנותק מן המתרחש בין החברה. ושם אכן לא פסקו ההלצות והצחוקים.

לעת ערב הגענו למחנה עין חוסוב. ולמחרת בבוקר המשכנו להתנהל לאטנו לאורך הערבה. כיום אורכת הדרך מחצבה (היא עין חוסוב) לאילת כשעה, אולם אז התקדמנו עקב בצד אגודל, ניצלים בחום השמש ומתייבשים ברוח המדבר הצחיחה המייבשת כל לחלוחית שהעזה לעלות על עורנו. והלב עולה על גדותיו למראה נופי הדרך. משמאלנו שרשרת הרי מואב ואדום המחליפים גוון וצבע ככל שהשמש מטפסת במעלה מסלולה, ומימין הרי מרכז הנגב. ולכל מלא העין רק מדבר צחיח מלבין לאור השמש, ורק אי פה אי שם בערוצי הנחלים עצי שיטה או אשל ומעט שיחי מדבר נאבקים עד כלות כוחם בתנאי המדבר הקשים. בסופו של יום הגענו לסבחה של יוטבתה שם בחסות הדקלים בילינו את הלילה. ורק בשעות הצהרים של יום המחרת הגענו לאום רשרש היא אילת. המבנה היחידי היה החושה על שפת הים. בגאיות שבין הגבעות היורדות לים הוקמו מחנות של הצבא וגופים ממשלתיים אחרים. יעודנו היה לבצר את המתחם שבתוכו הוקמו האוהלים. התפרשנו על הגבעות וחפרנו בהן עמדות ותעלות וכן מתחנו גדרות תיל מסביב במטרה להפוך את כל המתחם למעין משלט. וכך ברבות הימים התגשם פה הכתוב "על המשלט יושבת עיר".

במשך כל היום לא היה מנוס מלהט השמש ומחומה. מזריחת החמה ועד שקיעתה הכו בנו קרניה ללא רחם. בשעת מנוחת הצהריים יכולנו למצוא מסתור באהלים הלוהטים שלא היה בהם ולו משב רוח קריר לצנן בו את גופנו הלוהט. רק רוח חמה ויבשה שלא הותירה אף לחלוחית על פני הגוף המיובש. ובלילות היה האוויר החם עומד עלינו כמכבש צחיח. בערבים בתום יום העבודה היינו נפליטים מהאוהלים המלוהטים לאוויר הפתוח ומבלים את הערב עמוק לתוך הלילה בשירה ובסיפורי מעשיות.

הזדמנות נוספת להיות באילת ניתנה לי כאשר הורדה ספינת חיל הים הראשונה לאילת. החליט מי שהחליט שיש לבדוק באותה הזדמנות את אפשרויות הדיג בים אילת. רק טבעי הדבר שמפקד הנחל שכאמור היה חבר אלומות פנה אל ההכשרה שלנו שחלמה על הקמת קיבוץ ימי, לשלוח מספר חברים שיש להם ניסיון בנושא זה שיצטרפו לשיירת חיל הים כנספחים.

שוב היה עלינו לעבור את טלטולי הדרך בתנאים דומים לאלה שבהם התנהל המסע הקודם. כשהגענו לאילת מצוידים ברשת דייגים אחת יצאנו לים ולא הרחק מהחוף פרשנו רשת עמידה למשך הלילה. בבוקר חזרנו לים להוטים לראות מה העלינו בחכתנו. בטוחים שבים בתולי זה ימצא לנו שלל רב התחלנו מושכים ברשת ואוי לאותו בזיון שנגלה לעינינו. במקום רשת עמוסת דגים העלינו רשת קרועה ומסמורטת שהייתה כלי משחק ושעשוע לדגים שנתקלו בה הלך ושוב וקרעו אותה לגזרים. בתום המבצע היה מונח לרגלינו על החוף גל סמרטוטים נוטף מים ודגים בו אין. אבלים וחפויי ראש חזרנו למחנה. בזה למעשה הסתיים תפקידנו כי רשת נוספת לא הייתה לנו.

כעבור ימים אחדים בהם חכינו להוראות שלא הגיעו החלטנו לעזוב את אילת ולחזור לקבוצה. החלטה שאם לומר בלשון המעטה לא מצאה חן בעיני מפקד הנח"ל. חזרנו להכשרה שמצד אחד החלו לסעור בה הרוחות באשר לעתידה. שכן יום שחרורנו הלך וקרר וצריך היה להחליט האם נשארים באלומות או לא. אם לא נשארים לאן הולכים? להשלים ולתגבר נקודה קיימת או להקים נקודה חדשה? ואם נקודה חדשה היה זה ישוב ימי או לא. לילות רבים שרפנו בוויכוחים אלה עד שנפלה ההכרעה תודות לא מעט לחצים מבחוץ. ההכשרה מתאחדת עם הכשרת גבע והגוף המשותף מאכלס את קבוצת אבוקה שיושביה נטשוה.

יוני 2011